

VRIJMETSELARIJ OP PENNINGEN, MEDAILLES & ERETEKENS.

Luc Vandamme

Maar wat is vrijmetselarij eigenlijk? Misschien kunnen we beginnen met te vertellen wat het niet is. Het is zeker geen religie, geen sekte, geen serviceclub, geen occult genootschap, geen politieke pressiegroep, geen internationale organisatie en geen bouwonderneming.

Wat is het dan wel? Het is de verzamelnaam van een groep van mensen die streven naar een betere wereld en daarvoor beginnen met zichzelf. Een vrijmetselaar bouwt dus aan zichzelf en aan de vooruitgang van de mensheid. Samengevat in vijf punten is dat:

1. Doe het goede zonder bijbedoelingen.
 2. Zeg de waarheid en streef naar rechtvaardigheid.
 3. Benader de mensen zoals jij wilt dat ze jou benaderen.
 4. Luister naar de stem van je geweten.
 5. Vermijd ruzies, voorkom beledigingen en gehoorzaam altijd aan de rede.
- Zoals je ziet is er helemaal niets mis met de vrijmetselarij!

Vanwaar dan die geheimzinnigheid?

Vooraf omdat de vrijmetselaars de bovenstaande principes hoog in het vaandel voeren en daarom in de loop van de geschiedenis nogal eens bloot stonden aan vervolging: soms door dictatoriale heersers (o.a. Franco, Hitler) en soms door de Kerk (kerkelijke ban voor de leden van de loge). Vandaar het "GEHEIM" van de loge... dat bestaat uit de vraag aan de leden van de loge:

1. In het openbaar: de leden niet bekend te maken.
2. Adressen van tempels en bijeenkomsten niet bekend te maken.
3. Rituelen en gebruiken niet bekend te maken.

De zittingen in de loge zijn, op enkele uitzonderingen na, besloten. Op de bijeenkomsten, meestal éénmaal per week, is men deftig gekleed. Men draagt witte handschoenen en een rechthoekig schortje, schootsvel geheten. Bestuursleden of dignitarissen dragen een kraagband of een lint waar meestal een penning aanhangt. De penningen en medailles verduidelijken de bestuursfunctie of de werkplaats. Men begint in de 1^e graad als leerling, promoveert naar de graad van gezelschap en eindigt eventueel in de 3e graad als meester. Deze promotie heet men loonsverhoging.

Wie komt in aanmerking om gevraagd te worden als vrijmetselaar? Men moet een zekere intellectuele achtergrond hebben, zich openstellen voor nieuwe kennis, tijd hebben (meestal éénmaal per week vergaderen in de tempel) en zijn lidmaatschap betalen. Er bestaan twee soorten afdelingen nl. de reguliere (of Angelsaksische) en de irreguliere (of Latijnse, continentale of liberale). Bij de eerste moet men geloven in een persoonlijke God, de Opperbouwmeester, en dat mag de christelijke God zijn, of de Joodse, of eender welke God. Bij de irreguliere kan men toetreden als men atheïst is, hier is geloven in een God niet nodig. Er zijn tussen de twee nog wel meer verschillen.

Samengevat kunnen we stellen dat volgende punten belangrijk zijn voor de vrijmetselaars:

1. Broederschap: solidariteit en verdraagzaamheid. Iedereen houdt zijn politieke of religieuze overtuiging voor zich.
2. De maatschappij moreel verbeteren: de vrijmetselarij heeft geen specifieke politieke of religieuze overtuiging.
3. Symbolisme: de symbolen zijn de uitdaging voor het bouwen aan de eigen intellectuele en sociale ontwikkeling.
4. Persoonlijkheid: geen dogma's of regels opgelegd, er bestaat geen god van de vrijmetselarij. Het godsbeginsel wordt individueel ingevuld.
5. Vrijheid: van mening en vereniging. De vrijmetselarij is een menselijke uitvinding.

6. Gelijkheid: alle vrijmetselaars zijn gelijk zonder sociaal of financiële onderscheid.
7. Waarheid: hier geen vooroordelen, wel dient men kritisch te blijven.
8. Initiatie: het inwijdingsritueel, vrijmetselaar is men voor gans zijn leven.
9. Geheimhouding: rituelen en leden.

Speelt God een grote rol in de vrijmetselarij?

Als men spreekt over God, dan spreekt een vrijmetselaar over de Opperbouwmeester van het Heelal, wat nog eens wijst op de nietigheid van de mens. Men gebruikt symbolen en legendes die vooral verwijzen naar het Oud Testament bvb. de tempel is de Tempel van Salomo. Het Licht is een verwijzing naar de schepping door God van het licht. De loges worden ook soms "Sint-Jansloges" genoemd naar de patroonheilige van de vrijmetselaars nl. Johannes de Doper. Ook de jaartelling is gebaseerd op de vaststelling die bisschop James Ussher deed in de 17^e eeuw. Hij berekende dat God de wereld schiep op 22 of 23 oktober 4004 voor Christus. De vrijmetselaars hebben dit afgerond en hun kalender vermeldt vandaag als jaartal 6009.

Welke symbolen gebruiken de vrijmetselaars en vinden we terug op de penningen, medailles en eretekens?

1. Het getal 3

Een gelijkzijdige driehoek met daarin meestal een Alziend Oog. Dit is het universele symbool van de Opperbouwmeester van het Heelal en betekent de drang naar eindeloos onderzoek en perfectie (-> Drievuldigheid)

2. De Tempel van Salomo (Tempelberg, Jeruzalem)

- a. Drie traptreden die verwijzen naar de drie graden: leerling, gezelschap, meester of de drie levensstadia: jeugd, volwassen, oud of naar de drie elementen van de mens: lichaam, ziel, geest.
- b. Twee zuilen: de rechtse Jakin is de actieve mannelijke (hij zal stichten), de linkse BOAZ is de passieve vrouwelijke (in kracht). Op de 2 zuilen staat meestal een bol als symbool van de aarde en de hemel.
- c. Het dambordpatroon van de witte en zwarte tegels: niets is zwart/wit, goed/kwaad, licht/donker!

3. Winkelhaak en passer

De winkelhaak staat voor de aarde, de materie en is het symbool van de perfectie waarnaar de vrijmetselaar streeft. De passer staat voor het licht, de geest en is het symbool voor het zich openstellen van een gedachte en het meten van de grenzen van zichzelf. (-> uitleg over de drie standen)

4. Het schietlood

Dit laat zien waar het middelpunt is en staat symbool voor de rechtlijnigheid en rechtschapenheid.

5. De waterpas

Dit is een instrument voor controle en staat symbool voor de gelijkheid van de wet van iedereen.

6. De hamer, de beitels en de 24-duimsmaat

Dit zijn drie symbolische werktuigen. De 24-duimsmaat staat voor een werkdag van de vrijmetselaar: 8u werken, 8u in dienst van God en mens, 8u rust en slaap. De hamer staat voor de kracht, de beitels voor de nauwkeurigheid waarmee men zich omvormt van een ruwe steen naar een kubus.

7. De ruwe steen en de zuivere kubiek.

Deze staan symbool voor het intredende lid en wat men wil bereiken als mens.

8. De zon en de maan.

Zijn de symbolen van het actieve licht, de zon, en het passieve licht, de maan.

9. Het knopenkoord

Een koord met 13 knopen op gelijke afstand van elkaar (dus 12 gelijke afstanden) staat symbool voor het feit dat iedereen meet en gemeten wordt met dezelfde maat (-> verwijzing naar de stelling van Pythagoras)

10. De vlamme delta

Staat opgesteld in het midden van de logetempel, aan de oostzijde, achter de Achtbare Meester. Het is een gelijkzijdige driehoek met in het midden een oog dat schittert als symbool voor de Opperbouwmeester van het Heelal. De driehoek verwijst naar de basisprincipes: vrijheid, gelijkheid, broederschap (horen, zien en zwijgen).

De nummers 1 tot 10 komen als symbolen voor op de logetableau of het logetapijt.

11. Het schootsvel

Gemaakt van wit lamsleer, het lam staat voor de onschuld, en het is een verplichte uitrusting in de Tempel. Het staat symbool voor het zuiver houden van zijn leven, zijn geweten en daden.

12. De acacia

De acacia is een zeer harde houtsoort en staat symbool voor de overwinning op de dood of het verlangen naar onsterfelijkheid.

13. De troffel

Dient om de cement aan te brengen die alles bijeenhoudt en staat symbool voor de loge, één hechte groep van broeders.

14. De vlamme ster en de letter G.

De vijfpuntige ster staat symbool voor perfectie en schoonheid. De ster wordt soms vervangen door een pentagram of een man met gespreide armen en benen. Ze wijst de vrijmetselaar de juiste weg. De letter G kan veel betekenissen hebben: geometrie, God, goedheid, geweten...

15. De oroboros

De slang die in haar eigen staart bijt, is eveneens een symbool van het eeuwige leven, zelfs na de dood.

Enkele bekende vrijmetselaars:

Herman Balthazar, Siegfried Bracke, Willy Claes, André Cools, Karel de Gucht, Elio Di Rupo, Victor Horta, Godfroid Devreese, Charles Samuel, Julius Hoste, Hubert Lampo, Leopold I, maar ook Jan met de Pet.

Bibliografie

Piet van Brabant, *Lexicon van de loge. Handboek voor vrijmetselaars*, 1993, Antwerpen/Baarn:Hadewijck

Andrée Despy-Meyer, *Brussel. Vrijmetselaars in de stad*, 2000, Gent:Marot/Tijdsbeeld
Leo Apostel, *Vrijmetselarij. Een wijsgerige benadering*. Antwerpen/Baarn:Hadewijck.

Al wandelend ontstaat de weg.
A. Machado

Ontdek de symbolen op de bijgaande penningen.

